

Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΩΝ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Προς μία συλλογική σύμβαση εργασίας;

Νικόλαος Ροδουσάκης

Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών
(ΚΕΠΕ)

Αχιλλέας Μαντές

Agence Française de Développement (AFD), Ινστιτούτο
Εργασίας-ΓΣΕΕ

Τι είδαμε στην προηγούμενη παρουσίαση

Η λεγόμενη ελληνική οικονομική κρίση ξεκίνησε στα τέλη του 2009 πυροδοτούμενη από την παγκόσμια οικονομική ύφεση και ανέδειξε τις δομικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας και την έλλειψη ευελιξίας νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής ως μέλος της ζώνης του ευρώ

Η ελληνική οικονομία φαίνεται να έχει φτάσει σε ένα νέο χαμηλό επίπεδο ισορροπίας

- ο με διαφορά το υψηλότερο χρέος στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ως ποσοστό στο ΑΕΠ (το οποίο ανατροφοδοτείται διαρκώς από τα μεγάλα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών)

ένα επίμονο υψηλό επίπεδο ανεργίας (το το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό στην ΕΕ)

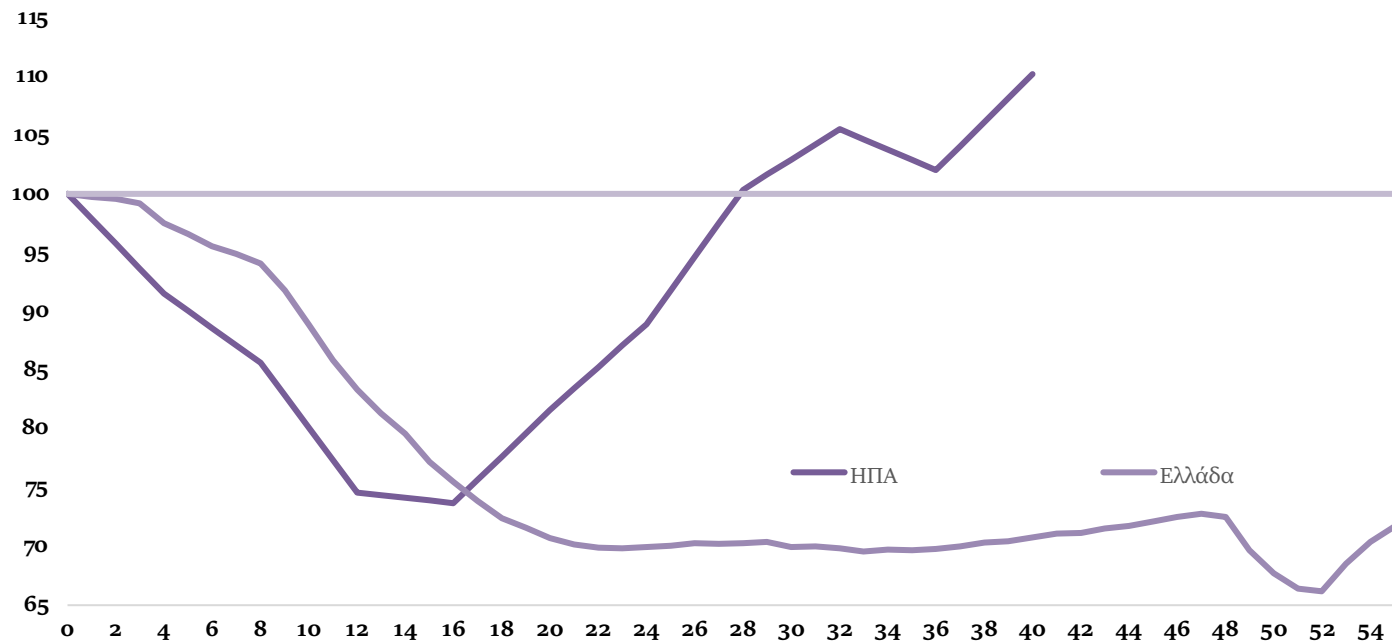
- ο μια σχεδόν σταθερή απώλεια σε όρους ΑΕΠ (η οποία από την αρχή της κρίσης —σωρευτικά— είναι μεγαλύτερη του -25%)
- ο

Μια μακροπρόθεσμη πολιτική για την Ελλάδα θα πρέπει να κατευθυνθεί και προς τον κλάδο των τηλεπικοινωνιών

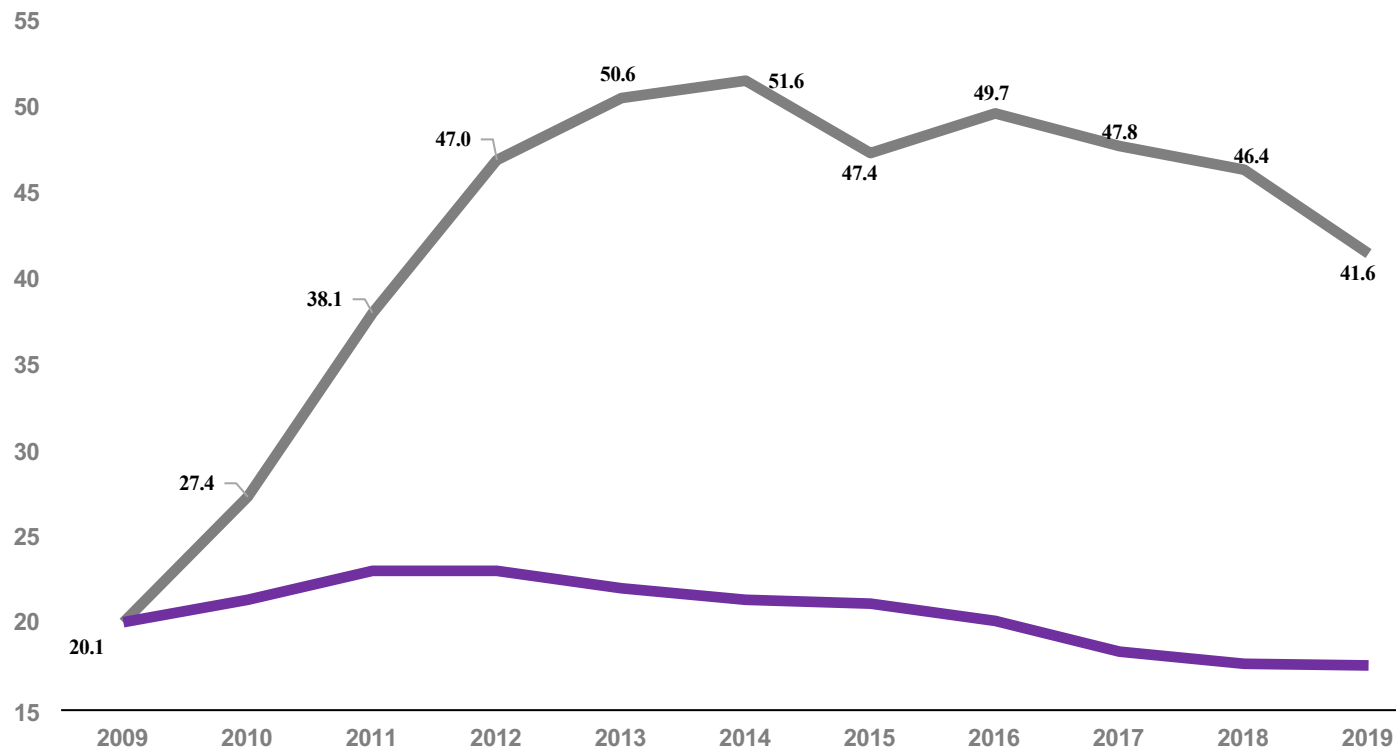
Η Κατάσταση των Εργαζομένων στην Ελλάδα

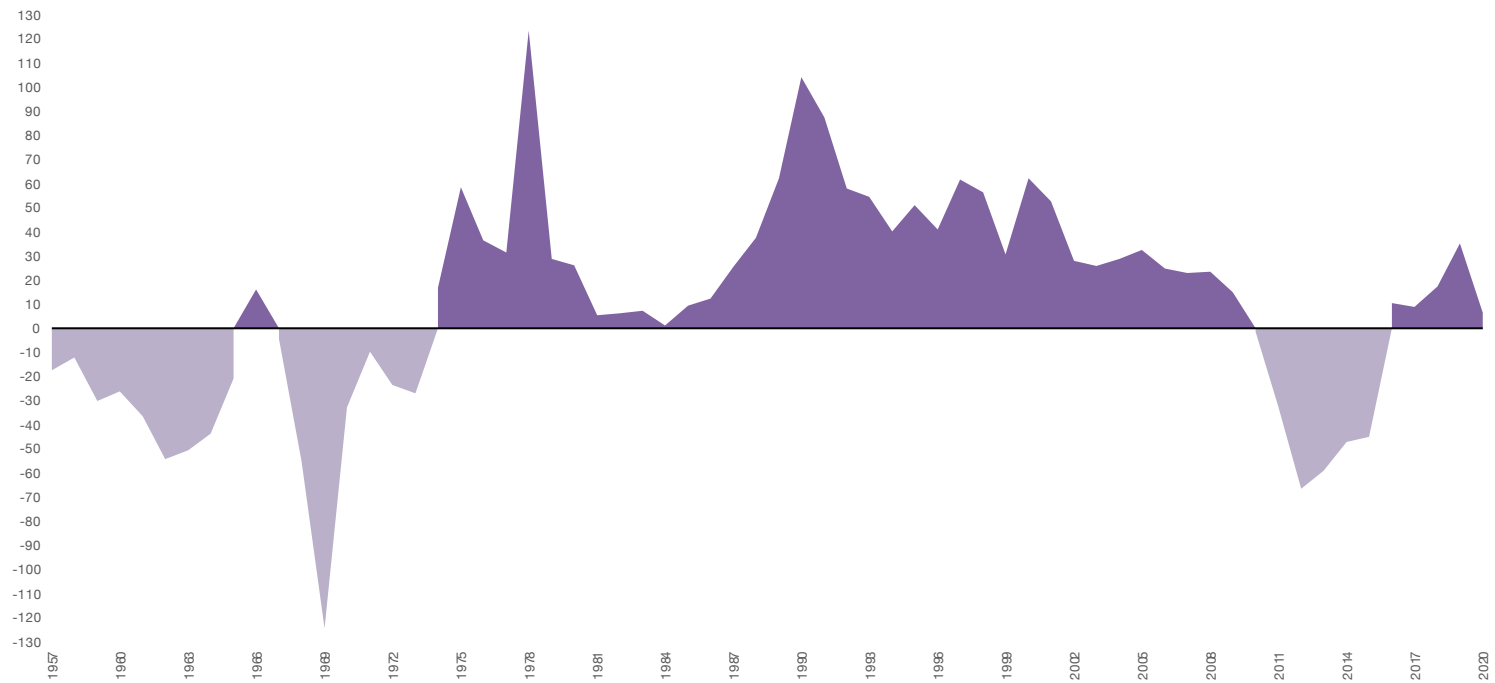
Διάρκεια ύφεσης

Σχετικό ποσοστό φτώχειας

Καθαρή μετανάστευση

Ενεργειακή φτώχεια

Η ενεργειακή φτώχεια αυξήθηκε δραματικά την περίοδο 2010 έως 2014 αγγίζοντας το 32.9% του γενικού πληθυσμού. Αν και το ποσοστό αυτό μειώθηκε σημαντικά από το 2015 και μετά, φτάνοντας το 16.7% το 2020, παραμένει πολύ υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (6.9% το 2019) (Greek National Productivity Board, 2021, σ. 89).

Σύμφωνα με έρευνα του Ελληνικού Δικτύου για την Καταπολέμηση της Φτώχειας (ΕΔΚΦ), με στοιχεία από την πρόσφατη έκθεση της ΕΛΣΤΑΤ, το 84,6% των ερωτηθέντων (ωφελούμενων οργανώσεων) δήλωσε πως αντιμετωπίζουν ενεργειακή φτώχεια.

Αξίζει να σημειωθεί πως στην Ελλάδα, ο δείκτης θνησιμότητας λόγω ενεργειακής φτώχειας αγγίζει το 1% έως το 2,7% ετησίως, όπως και το 2,7% έως 7,4% των καρδιαγγειακών νοσημάτων και το 3,1% έως 8,5% των αναπνευστικών λοιμώξεων που αντιμετωπίζονται από τα ελληνικά νοσοκομεία (Ίδρυμα Χάινριχ Μπέλ, 2019, σ. 8).

Δεν προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί το μόνο Ευρωπαϊκό κράτος-μέλος που έχει θέσει στο Εθνικό του Σχέδιο συγκεκριμένο ποσοτικό στόχο για την μείωση της ενεργειακής φτώχειας κατά 50% έως το 2025 και κατά 75% έως το 2030 (Ίδρυμα Χάινριχ Μπέλ, 2019, σ. 4).

Φτώχεια υγείας

Η Ελλάδα, παρουσιάζει ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα δημοσίων δαπανών στον τομέα της υγείας, κυρίως λόγω των μνημονιακών της δεσμεύσεων και την εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που οδήγησαν σε σημαντικές περικοπές με αποτέλεσμα την διεύρυνση των ανισοτήτων υγείας (Greek National Productivity Board, 2021, σ. 70).

Οι συνολικές δαπάνες για την υγεία ακολούθησαν μια σταθερά πτωτική πορεία από την έναρξη της περιόδου λιτότητας φτάνοντας συνολική μείωση 14% σε ποσοστό του ΑΕΠ.

Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από ελλιπή προϋπολογισμό για τον τομέα της υγείας, τις υγειονομικές υποδομές, την υγειονομική κάλυψη καθώς επίσης και από υψηλά ποσοστά δαπανών υγείας των νοικοκυριών σε ιδιώτες, τα οποία αγγίζουν το 35.2% των συνολικών δαπανών υγειονομικών δαπανών (Missos et al., 2022a, σ. 6).

Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2019, η κεντρική κυβέρνηση δαπάνησε ποσοστό 4,7% του ΑΕΠ, ενώ τα νοικοκυριά επιφορτίστηκαν με ποσοστό 3.3% του ΑΕΠ, καθώς και ότι την περίοδο από το 2009 έως το 2019, το 8% των δημοσίων δαπανών για την υγεία μετακύλησε στα νοικοκυριά (Greek National Productivity Board, 2021, σ. 72). Κατά το πρώτο έτος της πανδημικής κρίσης, 2020, η Ελλάδα κατέγραψε τη δεύτερη χαμηλότερη κατά κεφαλήν δαπάνη μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωζώνης (Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ, 2022, σ. 71).

Αγοραστική δύναμη

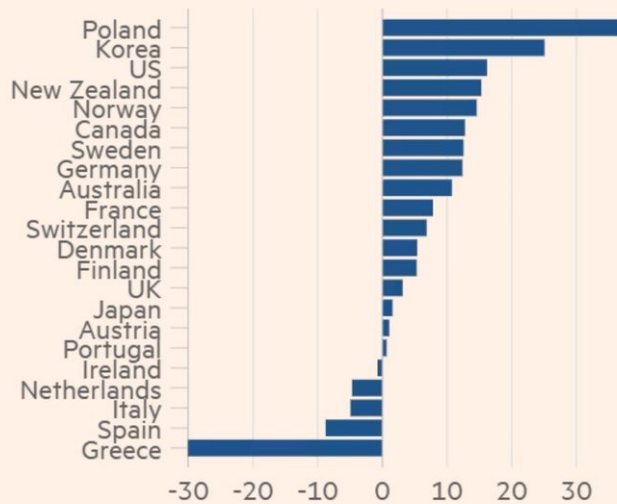
Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη Eurostat, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης διαμορφώθηκε το 2023 στο 67% του μέσου όρου της Ε.Ε.-27, όσο ήταν δηλαδή και το 2022. Από την άλλη, το επίπεδο τιμών βρίσκεται στο 88,2% του μέσου όρου της Ε.Ε.-27 (σ.σ. πρόκειται για στοιχεία του 2022, καθώς για το συγκεκριμένο μέγεθος δεν είναι ακόμη διαθέσιμα τα στοιχεία από τη Eurostat).

Ειδικότερα, σύμφωνα με όσα ανακοίνωσε χθες η Eurostat, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης διαμορφώθηκε στην Ελλάδα το 2023 σε 67% του ευρωπαϊκού μέσου όρου ή 33% κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, με τη χώρα μας να καταλαμβάνει την 26η θέση μεταξύ των «27», με τη Βουλγαρία να βρίσκεται στην 27η θέση, όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης διαμορφώθηκε στο 64% του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Το επίπεδο τιμών στην Ελλάδα το 2022 βρισκόταν στο 88,2% του ευρωπαϊκού μέσου όρου, με την Ελλάδα να κατατάσσεται στη 18η θέση μεταξύ των «27», πάνω από την Πορτογαλία, για παράδειγμα, και κοντά σε χώρες όπως η Κύπρος και η Ισπανία, όπου το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι πολύ υψηλότερο. Στην Κύπρο το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης διαμορφώθηκε το 2023 στο 91% του ευρωπαϊκού μέσου όρου, με το επίπεδο τιμών το 2022 να βρίσκεται στο 92% του μέσου όρου της Ε.Ε.

Greek wages have dropped at an unprecedented rate

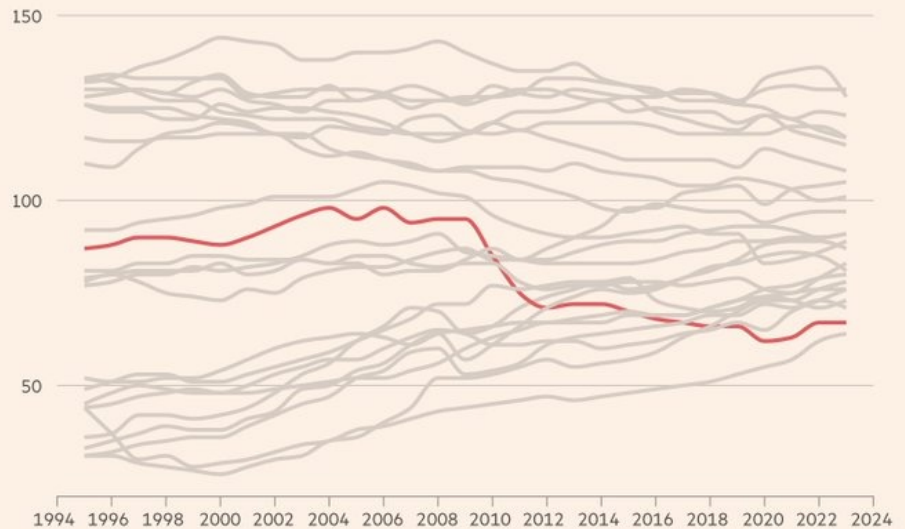
2007-2022, % change in real wages

Source: OECD
© FT

Greeks have become the second poorest in the EU

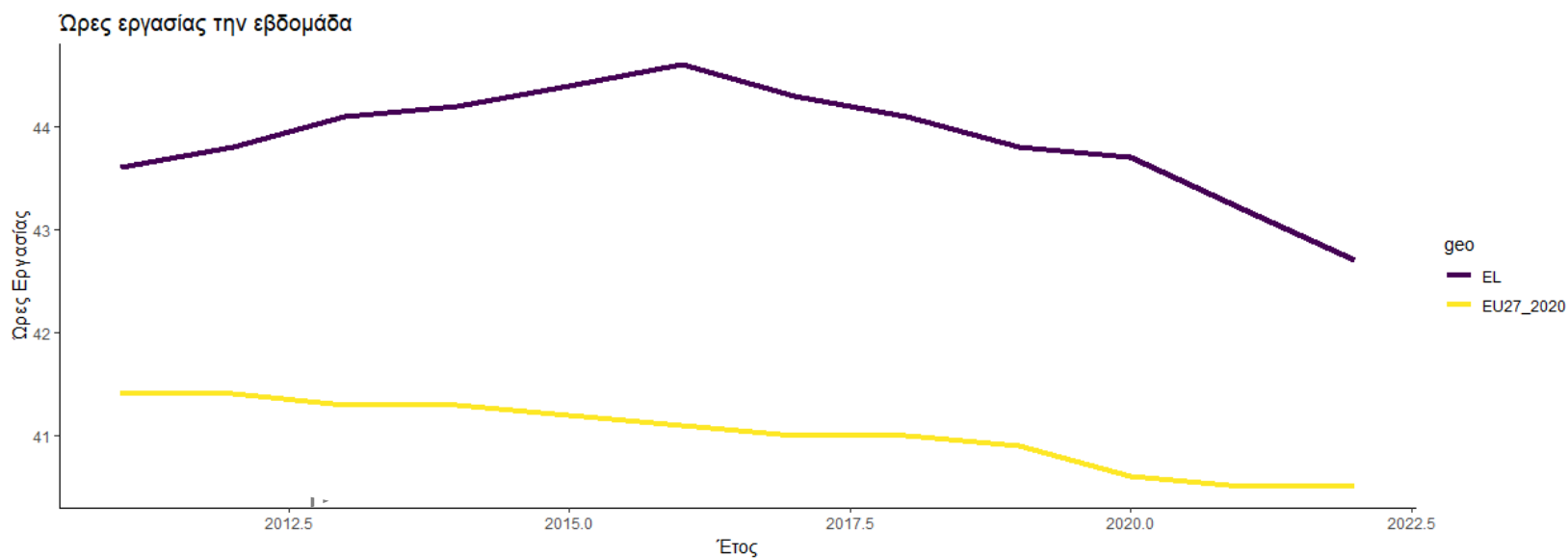
GDP per capita at PPP (EU 27=100)

FINANCIAL TIMES

Source: Eurostat

Ώρες εργασίας την εβδομάδα

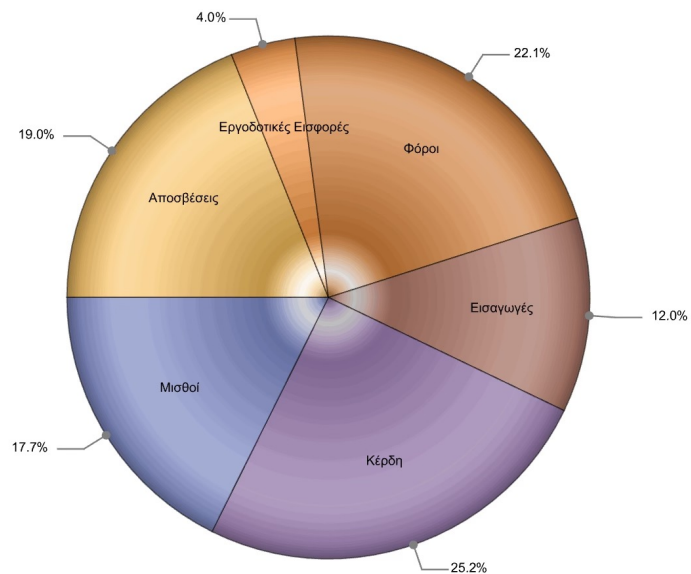

Αποτελέσματα Διακλαδικής Ανάλυσης

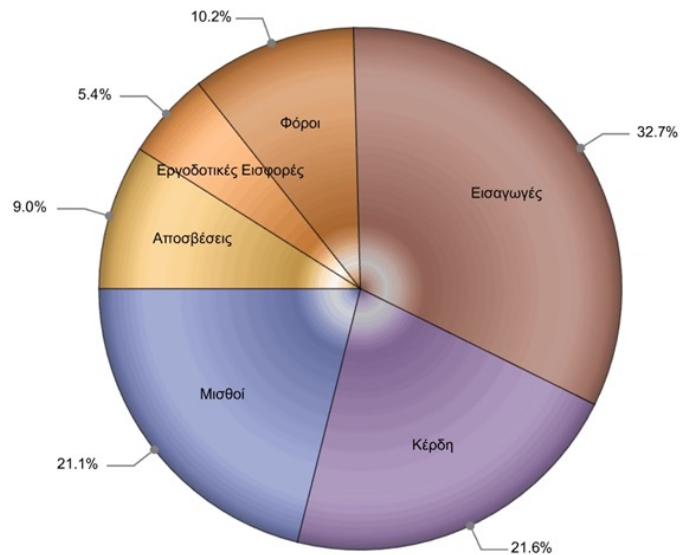

ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΚΟΣΤΟΥΣ

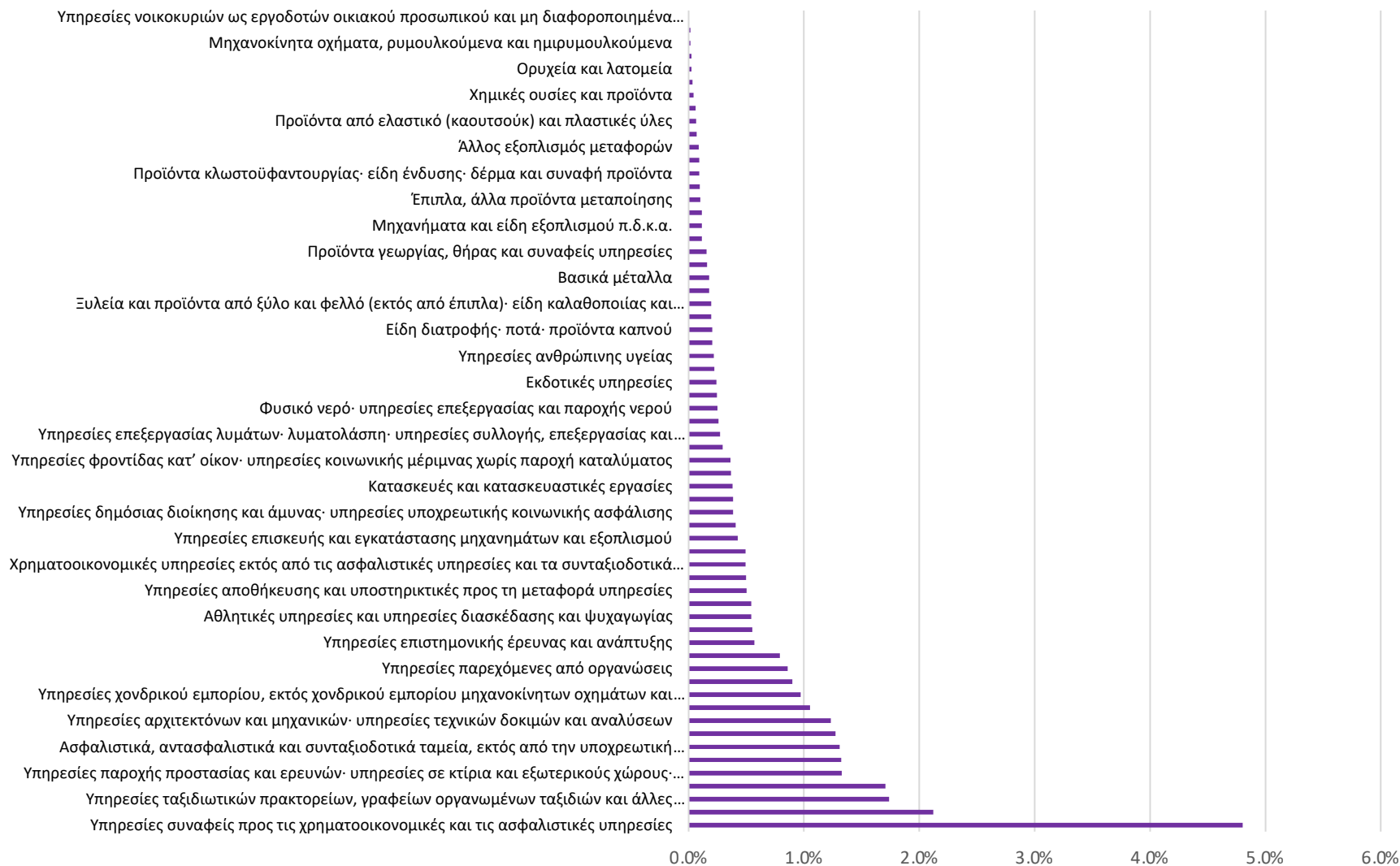
Τηλεπικοινωνίες, 2019

Ελληνική Οικονομία, 2019

Συμμέτοχη των τηλεπικοινωνιών στην διαμόρφωση των τιμών

Αποτελέσματα Οικονομετρικής Ανάλυσης

Σταθεροί ονομαστικοί μισθοί

Η αγορά εργασίας στην Ελλάδα παρουσιάζει σημάδια σταθεροποίησης μετά το αρνητικό σοκ της πανδημίας. Η ανεργία μειώθηκε για πρώτη φορά τον Οκτώβριο του 2023 κάτω από το 10% ενώ και η απασχόληση βρίσκεται σε τάση αύξησης μεγαλύτερη της προπανδημικής τάσης της.

Ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών παρουσιάζει διαχρονικά σταθερότητα σε ό,τι αφορά τις θέσεις εργασίας που απασχολεί, χωρίς αυτές να μεταβληθούν σημαντικά -σε σύγκριση με την υπόλοιπη οικονομία- τόσο κατά τη διάρκεια της ελληνικής κρίσης όσο και στην πρόσφατη πανδημική κρίση.

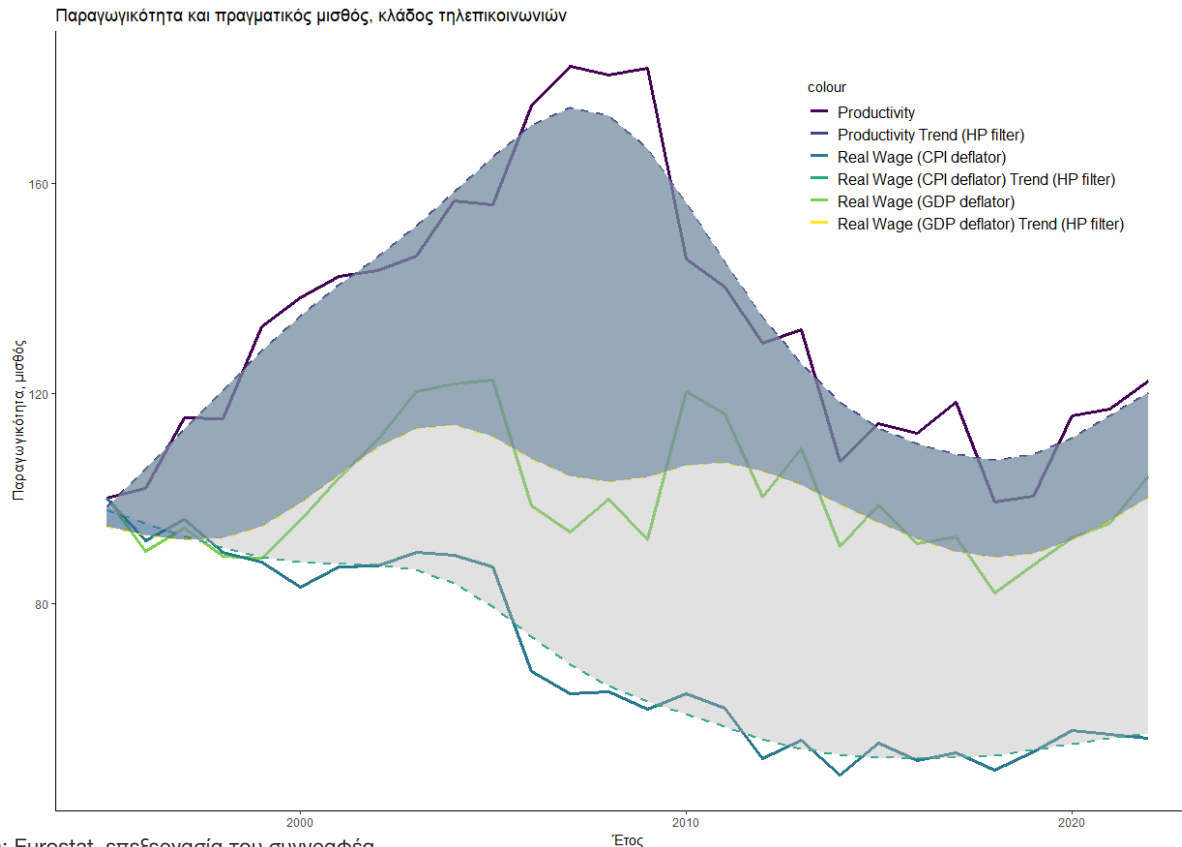
Παρά την ανάκαμψη της απασχόλησης και την αύξηση της παραγωγικότητας, οι ονομαστικοί μισθοί στο σύνολο της οικονομίας είναι σταθεροί. Οι σταθεροί ονομαστικοί μισθοί σε συνδυασμό με τους υψηλούς ρυθμούς πληθωρισμού των τελευταίων ετών, οδήγησαν σε σημαντική απώλεια αγοραστικής δύναμης και πτώση των πραγματικών εισοδημάτων.

Διατήρηση αγοραστικής δύναμης

Χρησιμοποιώντας τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ, εκτιμάται ότι ο μέσος ονομαστικός μισθός του κλάδου των τηλεπικοινωνιών είχε το περιθώριο να αυξηθεί 1,3% το 2019, 14,1% το 2020, 2,4% το 2021 και 12,6% το 2022 χωρίς να μεταβάλλει τη διανομή εισοδήματος, κρατώντας το μερίδιο μισθών του κλάδου στο σύνολο της οικονομίας σταθερό.

Με τη χρήση ενός κατάλληλου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή για μισθωτούς, και εστιάζοντας στο μισθολογικό κλιμάκιο στο οποίο ανήκει ο μέσος εργαζόμενος στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών, εκτιμάται ότι μόνο το 2022, το πραγματικό εισόδημα ενός μέσου εργαζόμενου μειώθηκε κατά -4,9%. Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες εκτιμήσεις για τον ετήσιο πληθωρισμό της ελληνικής οικονομία το 2023, μια συντηρητική εκτίμηση της σωρευτικής αύξησης του μέσου κλαδικού ονομαστικού μισθού στο τέλος του 2023, που θα διατηρήσει την αγοραστική του δύναμη στα επίπεδα του 2021, είναι 9,4%.

Χάσμα μεταξύ παραγωγικότητας και πραγματικής ωριαίας αποζημίωσης για δυο αποπληθωριστές, μακροχρόνιες τάσεις (Hodrick-Prescott), για τα έτη 1995-2022

Σημείωση: Ο πραγματικός μισθός έχει αποπληθωριστεί με τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ (πράσινη καμπύλη) και με τον ενΔΤΚ (μπλε καμπύλη). Οι μπλέ και γκρί σκιάσεις δείχνουν την απόκλιση της τάσης του πραγματικού μισθού για κάθε διαφορετικό αποπληθωριστή, σε σχέση με την τάση της παραγωγικότητας, και υποδηλώνουν τη συστηματική αύξηση της ανισότητας και της απώλειας πραγματικού πλούτου σε βάρος του κόσμου της εργασίας, σε κλαδικό επίπεδο. Οι διακεκομμένες γραμμές δείχνουν τη μακροχρόνια τάση της κάθε μεταβλητής αφού αφαιρεθούν οι κυκλικές διακυμάνσεις, μέσω του φίλτρου Hodrick-Prescott.

Αύξηση παραγωγικότητας

Συνολικά, μεταξύ 1995 και 2022, και παρά το αρνητικό σοκ της ελληνικής κρίσης στον κλάδο, η ωριαία κλαδική παραγωγικότητα αυξήθηκε κατά 22,3%. Την ίδια περίοδο το πραγματικό εισόδημα των μισθωτών του κλάδου με βάση τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ αυξήθηκε οριακά, 4,3%, ενώ με βάση τον ενΔΤΚ μειώθηκε κατά 45,8%.

Η ανάλυση κερδοφορίας του κλάδου δείχνει ότι η κερδοφορία την τελευταία δεκαετία έχει ανακάμψει. Το ποσοστό κέρδους το 2020 ήταν 38,1% υψηλότερο από το 2012, το πραγματικό ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα του κλάδου αυξήθηκε το 2022 με ρυθμό 5,9% ενώ ο λόγος κερδών-μισθών την μεταπανδημική περίοδο έχει αυξηθεί κατά 28,2%.

Θετική επίδραση της αύξησης του μισθού στην παραγωγικότητα

Η ανάλυση με βάση μια σειρά οικονομετρικών υποδειγμάτων SVAR, δείχνει ότι μια αύξηση του πραγματικού μέσου ωρομισθίου του κλάδου θα έχει σε βάθος πενταετίας μακροχρόνια θετική επίδραση στην παραγωγικότητα της εργασίας καθώς και μακροχρόνια θετική επίδραση στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία και το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα του κλάδου. Η δυναμικά θετική επίδραση του πραγματικού μισθού στην παραγωγικότητα και την κερδοφορία του κλάδου, μπορεί να αποδοθεί στα αυξημένα κίνητρα για υψηλότερη απόδοση ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στη μείωση των μακροχρόνιων αδικιών στην κατανομή του εισοδήματος σε κλαδικό επίπεδο.

Συμπεράσματα

Συμπεράσματα

Οι τηλεπικοινωνίες είναι ένας κλάδος κλειδί για διατηρήσιμη ανάπτυξη. Οι τηλεπικοινωνίες παρουσιάζουν πολλαπλασιαστή προϊόντος πάνω από τον μέσο όρο της οικονομίας και ταυτόχρονα πολλαπλασιαστή εισαγωγών κάτω από τον μέσο όρο της οικονομίας. Ωστόσο, παρουσιάζουν πολλαπλασιαστές απασχόλησης κάτω από τον μέσο όρο της οικονομίας.

Άρα, μπορούν να επιλεγούν για μια αποτελεσματική πολιτική διαχείρισης της ζήτησης της οικονομίας και για ένα άμεσο αναπτυξιακό αποτέλεσμα, χωρίς όμως να προσφέρουν σημαντική ώθηση στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Οι τηλεπικοινωνίες χαρακτηρίζονται από έναν κατά πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο δείκτη παραγωγικότητας εργασίας και ταυτόχρονα από πολύ χαμηλή εξάρτηση από εισαγωγές.

Αυτό σημαίνει ότι μια μακροπρόθεσμη πολιτική για την αύξηση του δείκτη παραγωγικότητας στην Ελλάδα θα πρέπει να κατευθυνθεί προς τον δευτερογενή τομέα.

Συμπεράσματα

Επίσης, η διακλαδική ανάλυση έδειξε ότι το μερίδιο συμμετοχής των μισθών, 17%, στη διαμόρφωση των τιμών των υπηρεσιών των τηλεπικοινωνιών είναι πολύ κάτω από το μέσο όρο της οικονομίας, ενώ αντίθετα το αντίστοιχο των κερδών υπερβαίνει τους μέσους όρους της οικονομίας.

Συνεπώς, υπάρχουν περιθώρια για μια πιο δίκαιη κατανομή εισοδήματος στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών, αυξάνοντας το ποσοστό των μισθών στους μέσους όρους της οικονομίας ίσως, με αντίστοιχη προς τα κάτω προσαρμογή των ποσοστών των κερδών.

Επίσης, το ποσοστό συμμετοχής των τηλεπικοινωνιών στο κόστος παραγωγής των υπόλοιπων κλάδων είναι πολύ μικρό και ως εκ τούτου μια αύξηση των μισθών που πιθανώς θα μπορούσε να επηρεάσει τις τιμές των υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών δεν θα προκαλέσει κάποιο ντόμινο ανατιμήσεων στους υπόλοιπους κλάδους της οικονομίας.

Συμπεράσματα

Αυτό είναι πολύ σημαντικό αν αναλογιστούμε ότι για να διατηρηθεί ο ονομαστικός μισθός στο τέλος του 2023 η αγοραστική του δύναμη στα επίπεδα του 2021 απαιτείται να αυξηθεί κατά είναι 9,4%.

Η απόκλιση του πραγματικού μισθού από την παραγωγικότητα εκτιμάται μεταξύ 18% και 68%, ανάλογα με τον αποπληθωριστή που χρησιμοποιείται.

Συνεπώς, υπάρχουν μεγάλα περιθώρια αυξήσεων για να μειωθεί το χάσμα παραγωγικότητας-μισθού.

Συμπεράσματα

Η οικονομετρική μας ανάλυση έδειξε τέλος ότι υπάρχει θετική επίδραση της αύξησης του πραγματικού μισθού στην παραγωγικότητα και την κερδοφορία του κλάδου.

Αυτό μπορεί να αποδοθεί στα αυξημένα κίνητρα για υψηλότερη απόδοση, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στη μείωση των μακροχρόνιων αδικιών στην κατανομή του εισοδήματος σε κλαδικό επίπεδο.

Συνεπώς, από όλα τα παραπάνω δικαιολογείται απόλυτα το αίτημα αύξησης που να υπερβαίνει το 10%, χωρίς αυτό να προκαλεί ένα κύμα αντιμετώπισεων στην οικονομία και ταυτόχρονα, όχι μόνο να μην επηρεάζει αρνητικά την κερδοφορία του κλάδου, αλλά σε βάθος χρόνου να φαίνεται να την ανυψώνει.

nrodousakis@kepe.gr